

Regelen omtrent de economische mededinging
(Wet economische mededinging)

BIJLAGE II
BIJ DE MEMORIE VAN ANTWOORD

No. 9

Overzicht van de ministeriële beschikkingen tot onverbindend verklaring van bedrijfsregelingen, alsmede van eindmededelingen in de Nederlandse Staatscourant omtrent kartelkwesties, waarover advies aan de Economische Raad respectievelijk (na 25 Mei 1950) de Commissie-Bedrijfsregelingen werd gevraagd, doch die zonder formele toepassing van het Kartelbesluit konden worden afgedaan.

Dit overzicht strekt zich uit over de periode 1945 tot 1 Januari 1955

1, 2, 3. In 1946 zijn een drietal besluiten van de Bond van Automobielhandelaren en Garagehouders (B.O.V.A.G.) onverbindend verklaard. Deze besluiten waren genomen respectievelijk in de districten Limburg, Twente en Nijmegen van de B.O.V.A.G. Zij hielden in, dat leden-garagehouders elke dienst moesten weigeren ten behoeve van automobielen, waarvoor na een bepaalde datum banden waren verstrekt zonder tussenkomst van een erkende B.O.V.A.G.-garage. Voor het district Limburg was deze datum 1 Januari 1946, voor het district Twente 1 Februari 1946 en voor het district Nijmegen 1 Maart 1946. Aangezien de overgrote meerderheid van de garagehouders bij de betrokken Bonds-districten was aangesloten, kon het autorijdend publiek in de betrokken gebieden ingevolge deze maatregel na genoemde data alleen banden kopen bij een erkende B.O.V.A.G.-garage. Voor een goede behoeftevoorziening evenwel werd het noodzakelijk geacht, dat autorijders zich, zo zij dit wensten, rechtstreeks konden wenden tot ondernemingen, die uitsluitend of in hoofdzaak in autobanden handelen (geen leden van de B.O.V.A.G. zijnde).

1. Gepubliceerd in de *Nederlandse Staatscourant* van 3 Januari 1946, no. 2.
2. Gepubliceerd in de *Nederlandse Staatscourant* van 25 Februari 1946, no. 39.
3. Niet gepubliceerd.

4. Agenten en grossiers in electrotechnische artikelen respectievelijk verenigd in de Nederlandse Agentenvereniging op Verlichtings- en Electrotechnisch Gebied, de Nederlandse Vereniging van Grossiers op electrotechnisch gebied en de Bond van Grossiers in Electrotechnische Artikelen (B.O.G.E.T.A.) waren overeengekomen, dat de grossiers, behoudens in die gevallen, waarvoor toestemming was verleend, bepaalde artikelen steeds door tussenkomst van een agent van Nederlandse fabrikanten dienden te betrekken. Deze bepaling werd in 1948 onverbindend verklaard. Het werd namelijk in strijd met het algemeen belang geacht, indien een industriële onderneming, welke meende, dat inschakeling van een agent voor haar niet langer economisch verantwoord was, tot deze inschakeling gedwongen werd.

Gepubliceerd in de *Nederlandse Staatscourant* van 16 November 1948, no. 222.

5. Onverbindend is verklaard een bepaling in het Algemeen Reglement van het Centraal Bureau voor de Rijwielhandel (C.B.R.), waarbij inschrijving bij dit Bureau van bedrijven, werkende op coöperatieve grondslag onmogelijk werd verklaard. Bij het C.B.R. zijn vrijwel alle Nederlandse handelaren in goederen, behorende tot de rijwielbranche en vrijwel alle Nederlandse leveranciers van deze handelaren ingeschreven.

De ingeschrevenen zijn tot een uitsluitend onderling economisch verkeer verplicht. Voor een coöperatieve onderneming was het derhalve op grond van genoemde bepaling van het Algemeen Reglement niet mogelijk Nederlandse rijwielen e.d. te verhandelen. Bij deze onverbindend verklaring is overwogen, dat het weliswaar het goed recht van niet-coöperatieve ondernemingen is om tegenover coöperaties te trachten het afzetterrein te behouden of uit te breiden, maar dat dit niet mag betekenen, dat de normale handel voor deze coöperaties onmogelijk wordt gemaakt. De stelling voorts, dat de coöperaties met haar dividenduitkering de kortingsverboden van het C.B.R. zouden doorkruisen, werd eveneens geen voldoende grond geoordeeld om haar bedrijfsuitoefening onmogelijk te maken, daar, zeker in het algemeen, deze dividenden niet als prijskortingen aan afnemers mogen worden beschouwd.

Gepubliceerd in de *Nederlandse Staatscourant* van 24 Maart 1950, no. 60.

6. Een onverbindend verklaring op grond van soortgelijke overwegingen als vermeld onder 5, heeft plaats gevonden ten aanzien van een bepaling van de zgn. Haarden- en Kachelregeling 1944. Deze bepaling hield voor de aangesloten bij deze regeling het verbod in aan coöperatieve ondernemingen haarden en kachels te leveren. Aangezien vrijwel alle leveranciers (fabrikanten, importeurs en grossiers) van haarden en kachels waren aangesloten, was het voor de coöperaties onmogelijk de handel in haarden en kachels uit te oefenen.

Gepubliceerd in de *Nederlandse Staatscourant* van 24 Maart 1950, no. 60.

7. In 1950 werd ter kennis van belanghebbenden gebracht, dat de toelatingsregeling van de Nederlandse Vereniging „De Rijwiel- en Automobiel Industrie” (R.A.I.) naar aanleiding van door de Minister gegrond bevonden klachten door deze Vereniging met ingang van 15 Juli 1950 was gewijzigd, zodat geen aanleiding meer bestond met gebruikmaking van het Kartelbesluit tegen de toelatingsregeling op te treden.

Gepubliceerd in de *Nederlandse Staatscourant* van 4 Augustus 1950, no. 150.

8. Enige bepalingen van het Reglement voor het Handelsverkeer van de Vereniging ter bevordering van de belangen des boekhandels werden voorzover deze bepalingen de erkenning van een exploitant van een warenhuis als boekhandelaar verhinderden, onverbindend verklaard. Daarbij werd overwogen, dat althans de voornaamste Nederlandse uitgevers aan het Reglement gebonden waren en dat het hun dientengevolge verboden was aan niet-erkenden te leveren. Niet erkende personen verkeerden daardoor in de onmogelijkheid om op normale wijze de boekhandel uit te oefenen. Het werd, tenzij daar-

voor bijzondere gronden zouden kunnen worden aangevoerd, in strijd met het algemeen belang geacht, dat het door middel van bepalingen als hierboven bedoeld, aan eigenaren van warenhuizen onmogelijk werd gemaakt op normale wijze enige tak van handel uit te oefenen. Van bedoelde bijzondere gronden was in dit geval niet gebleken en met name was niet aannemelijk gemaakt, dat niet was of zou kunnen worden verzekerd, dat de wijze van uitoefening van de boekhandel in warenhuizen aan dezelfde maatstaven voor een behoorlijke voorziening zal voldoen als in andere ondernemingen.

Gepubliceerd in de *Nederlandse Staatscourant* van 17 November 1950, no. 225.

9. Eveneens in 1950 werd een bekendmaking gepubliceerd in zake het onderzoek met betrekking tot het Landelijk Contract Handel in Landbouwwerktuigen. Bij het onderzoek was niet komen vast te staan, dat de uit de bepalingen van genoemd contract voortvloeiende rechtstreekse belemmering van de coöperatieve handel van die aard en omvang was, dat uit dien hoofde strijd met het algemeen belang aanwezig zou zijn. Naar aanleiding van gegrond bevonden klachten waren voorts met ingang van 15 October 1950 in het contract dusdanige wijzigingen aangebracht, dat het de contractanten niet langer was verboden van de coöperatieve handelsondernemingen onderdelen te betrekken, die nodig waren voor het uitvoeren van herstelwerkzaamheden aan van meergenoemde ondernemingen afkomstige land- en tuinbouwwerktuigen. Voorts was het de binnenlandse industrie niet langer onmogelijk haar producten zowel aan contractanten als aan coöperatieve ondernemingen af te leveren. Tot toepassing van het Kartelbesluit bestond dientengevolge geen grond meer.

Gepubliceerd in de *Nederlandse Staatscourant* van 20 November 1950, no. 226.

10. Nadat in Maart 1951 aan de Commissie-Bedrijfsregelingen advies was verzocht over de vraag of er aanleiding bestond met gebruikmaking van de bij het Kartelbesluit verleende bevoegdheden op te treden tegen het Besluit Bepanking Publieke Aanbestedingen van de Beton-Aannemers-Bond te Amsterdam, voorzover dit besluit waterschappen ernstig bemoeilijkt in de naleving van de op hen rustende verplichting publiek aan te besteden, werd deze adviesaanvraag in Mei 1951 ingetrokken. De reden hiervan was, dat de Beton-Aannemers-Bond bovenbedoelde belemmeringen voor de waterschappen inmiddels had weggenomen.

Gepubliceerd in de *Nederlandse Staatscourant* van 24 Mei 1951, no. 98.

11. In 1951 werden de door slagers al dan niet gezamenlijk met grossiers in vlees en andere ondernemers in omstreeks 45 gemeenten en omstreken daarvan gesloten overeenkomsten op grond waarvan o.a. voor de verschillende vleessoorten minimumprijzen waren vastgesteld, onverbindend verklaard, voorzover deze overeenkomsten een verbod inhielden tot het onderhouden van economisch verkeer met niet-aangesloten. De eigenlijke prijsafspraken werden derhalve intact gelaten. Deze beslissing berustte op de volgende overwegingen.

Allereerst werd gesteld, dat minimumprijzeregelingen als hier in het geding zijn, op zichzelf aanvaardbaar kunnen zijn in plaatsen, waar zonder een dergelijke regeling desastreuze concurrentie zou optreden, indien zij onder meer voldoen aan de eis, dat de vastgestelde prijzen niet hoger zijn dan de kosten van een efficiënt werkend, volledig bezet slagersbedrijf. Aangenomen mocht worden, dat althans in een aantal plaatsen zonder minimumprijzeregelingen inderdaad desastreuze concurrentie zou kunnen optreden en dat op dat ogenblik bedoelde minimumprijzeregelingen derhalve op zichzelf aanvaardbaar konden zijn. Niet was gebleken, dat het algemeen belang om andere redenen optreden tegen de minimumprijzeregelingen zou eisen. In het bijzonder was niet gebleken, dat de hoogte der in feite vastgestelde prijzen in strijd met het algemeen belang zou zijn. Desondanks bestonden toch tegen het systeem van gefixeerde eindprijzen belangrijke bezwaren, t.w., dat geen ga-

rantie bestond, dat de prijzen niet hoger zouden worden vastgesteld dan de kosten van een efficiënt werkend en volledig bezet slagersbedrijf; dat het systeem niet de mogelijkheid liet van de veelal noodzakelijke aanpassing van de prijzen van de verschillende vleessoorten aan de uiteenlopende behoeften van de afnemers en dat tenslotte geen of te weinig rekening werd gehouden met het type van de onderneming (volkszaak, middenzaak, betere zaak), hoewel de kostenstructuur van de verschillende typen van ondernemingen belangrijk uiteenliep.

Bij de aanwezigheid van dergelijke bezwaren werd het uitoefenen van economische dwang (door middel van uitsluiting van het economisch verkeer derhalve) ook tegenover outsiders, om de nakoming van de minimumprijzeregelingen te verzekeren, in strijd met het algemeen belang geacht. Deze dwang zou, onder de toenmalige omstandigheden en met betrekking tot voor het huishoudbudget zo belangrijke artikelen als vlees en vleeswaren, alleen toelaatbaar kunnen worden geacht, indien onder meer zou vaststaan, dat daardoor geen ondernemer zou worden gedwongen tegen zijn wil hogere prijzen te berekenen dan ter vergoeding van de kosten van een efficiënt werkend en volledig bezet bedrijf van een type als het zijne noodzakelijk is.

Gepubliceerd in de *Nederlandse Staatscourant* van 3 Juli 1951, no. 126.

12. In 1951 werd bekendgemaakt, dat een minimumprijzeregeling voor vaste brandstoffen in de provincie Friesland na kennisneming van de bezwaren van de Overheid, niet was verlengd.

De vaststelling van minimumprijzen door belanghebbenden werd in het algemeen alleen gerechtvaardigd geacht in omstandigheden, waarin door een overvloedig aanbod de concurrentie, bij afwezigheid van een zodanige regeling, excessieve vormen zou aannemen en de prijs dientengevolge zou dalen tot een niveau, waarop de bedrijfstak in zijn geheel onrendabel zou worden. De brandstoffenhandelaren in Friesland konden niet aannemelijk maken, dat de genoemde regeling op deze grond noodzakelijk was.

Voorts werd er op gewezen, dat ook, indien een minimumprijzeregeling gerechtvaardigd zou zijn geweest, de wijze van prijsvaststelling, zoals die door de Friese brandstoffenhandelaren was geschied, waarbij de van Overheidswege vastgestelde maximumprijzen als minimumprijzen werden aangehouden, niet aanvaardbaar is. Maximumprijzen zijn immers berekend op basis van de kostprijzen van de gemiddeld goed geleide bedrijven, zodat er steeds bedrijven zullen zijn, die om welke reden ook, hun artikelen op bedrijfseconomisch verantwoorde wijze onder deze maximumprijzen kunnen verkopen. Deze bedrijven mogen niet door gelijkstelling van de minimumprijzen met de maximumprijzen gedwongen worden meer te berekenen dan voor hen noodzakelijk is.

Gepubliceerd in de *Nederlandse Staatscourant* van 11 September 1951, no. 176.

13. In 1951 werd bekendgemaakt, dat niet met de bij het Kartelbesluit verleende bevoegdheden zou worden opgetreden tegen de bedrijfsregelingen, die door kappers te Ede, Bennekom, Renkum, Heelsum, Lichtenvoorde, Zwolle en Meppel tot stand waren gebracht, betreffende de tarieven, die door deze kappers ten minste voor hun werkzaamheden in rekening zouden worden gebracht. Blijkens het onderzoek waren de betrokken kappers geheel vrijwillig tot de regelingen toegetreden. Althans was van enige pressie van de zijde van bedrijfsgenoten daartoe door bedreiging met maatregelen, die de bedrijfsvoering zouden kunnen bemoeilijken, niets gebleken. Voorts waren in de meerderheid der genoemde plaatsen niet alle kappers tot de plaatselijke regeling toegetreden. Derhalve tasten deze minimumprijzeregelingen, zoals die destijds bestonden, het algemeen belang niet in zodanige mate aan, dat zij voor onverbindend verklaring in aanmerking zouden komen.

Gepubliceerd in de *Nederlandse Staatscourant* van 28 September 1951, no. 189.

14. In 1952 werd bekendgemaakt, dat er geen aanleiding bestond met toepassing van de bij het Kartelbesluit verleende bevoegdheden op te treden tegen:

a. de bedrijfsregelingen van de maalindustrie en de agenten en handelaren in meel en bloem ter zake van de uitsluiting van inkoopverenigingen of inkoopcombinaties van bakkers voor de levering van meel en bloem. Ten aanzien van deze regeling werd overwogen, dat het weliswaar het goed recht van de zelfstandige handel is om bij een ontwikkeling, waardoor hij zijn positie bedreigd acht, i.c. door het optreden van inkoopcombinaties, langs de weg der economische ordening naar behoud van die positie te streven, maar dat neemt niet weg, dat bij de keuze van de daartoe strekkende middelen bepaalde grenzen in acht dienen te worden genomen. Deze grenzen waren hier overschreden en derhalve moest de regeling in strijd met het algemeen belang geacht worden, omdat bovenbedoelde uitsluiting ook de mededinging onmogelijk maakte van verenigingen en combinaties, die door haar opzet en inrichting als uitgerust tot het vervullen van een reële economische taak moesten worden beschouwd. Voorts werd overwogen, dat niet voorbij gezien mocht worden aan de betekenis, die een doelmatig georganiseerde samenwerking op het gebied van de inkoop van grond- en hulpstoffen en handelsvoorraden in het kleinbedrijf kan hebben voor een efficiënte goederenverdeling.

Na kennisneming van dit standpunt hadden de betrokkenen zodanige wijzigingen in de regeling aangebracht, dat serieuze inkoopcombinaties haar bestaansrecht konden bewijzen.

b. de bedrijfsregeling van de maalindustrie ter zake van de uitsluiting van molenaars, die mede tarwebloem vervaardigen, van de levering van meel en bloem. Na onderzoek was gebleken, dat deze uitsluiting voorshands niet zodanige belemmering in de bedrijfsuitoefening van bedoelde molenaars medebracht, dat zij in strijd met het algemeen belang moest worden geacht.

Gepubliceerd in de *Nederlandse Staatscourant* van 25 Januari 1952, no. 18.

15. In 1952 werd onverbindend verklaard een bepaling van de overeenkomst tussen de Stichting Bureau van de Algemene Medische Instrumenten Commissie (A.M.I.C.) en de Vereniging van handelsagenten in medische en aanverwante artikelen (A.M.A.A.), voor zover die bepaling voor handelsagenten, leden van de A.M.A.A. een verbod inhield medische instrumenten aan te bieden, te verkopen en te leveren aan niet bij de A.M.I.C. aangesloten handelaren. In de desbetreffende beschikking werd overwogen, dat het als gevolg van bovenvermelde exclusief verkeersregeling de niet bij de A.M.I.C. aangesloten handelaren zeer moeilijk werd gemaakt zich in voldoende mate van de gangbare medische instrumenten te voorzien, gezien de omstandigheid, dat vrijwel alle handelsagenten lid waren van de A.M.A.A. en het merendeel der gangbare medische instrumenten uit het buitenland via agenten moest worden betrokken, en dat derhalve op deze handelaren dwang werd uitgeoefend zich bij de A.M.I.C. aan te sluiten. Hiermede werd beoogd, ook van de outsiders de naleving af te dwingen van de minimumprijzen, die door de A.M.I.C. voor verschillende soorten van medische instrumenten waren vastgesteld. Tegen een dergelijke dwang zou echter slechts dan geen bezwaar bestaan, indien hij strekte tot wering van een misstand en daardoor voor de bedrijfstak een nut zou afwerpen, dat — maatschappelijk gezien — ruimschoots zou opwegen tegen het nadeel, dat uit die dwang voor de daardoor getroffen voortvloeide. Van een dergelijke omstandigheid was in casu niet gebleken. Integendeel, de uitgeoefende dwang diende tot naleving van minimumprijzeregelingen, waartegen ernstige bezwaren bestonden. Gebleken was namelijk, dat in gevallen, waarin de inkoopsprijzen van dezelfde artikelen van verschillend fabrikaat uiteenliepen, de minimumverkoopsprijs veelal uniform werd vastgesteld op basis van de inkoopsprijs van het toonaangevende fabrikaat. Deze methode leidde in elk geval tot te hoge minimumprijzen, wanneer de inkoopsprijzen van de overige fabrikaten lager waren dan die van het toonaangevende fabrikaat, terwijl voorts niet voldoende waarborgen

aanwezig waren, dat een ondernemer, die in staat was tegen bedrijfseconomisch verantwoorde lagere prijzen dan de vastgestelde minimumprijzen aan te bieden, deze prijzen ook mocht berekenen. Ook was geenszins komen vast te staan, dat de niet bij de A.M.I.C. aangesloten handelaren bedrijfseconomisch niet verantwoorde prijzen berekenden. Op grond van een en ander werden zowel de minimumprijzeregelingen als de exclusief verkeersregeling in strijd met het algemeen belang geacht. Ten aanzien van de minimumprijzeregelingen werden evenwel termen aanwezig geacht om belanghebbenden gelegenheid te geven alsnog aan de bovenvermelde bezwaren tegemoet te komen.

In een enige maanden later hierop gevolgd bekendmaking kon worden medegedeeld, dat belanghebbenden na overleg met het Ministerie van Economische Zaken op 6 Juni 1952 in de minimumprijzeregelingen, zodanige wijzigingen aangebracht hadden, dat voor handelaren, die inkochten tegen lagere inkoopsprijzen dan die, waarop uniform vastgestelde minimumverkoopsprijzen waren gebaseerd, de mogelijkheid was geopend hun verkoopprijzen dienovereenkomstig te verlagen, terwijl bovendien voor handelaren die in staat waren tegen bedrijfseconomisch verantwoorde lagere prijzen dan de vastgestelde aan te bieden, de mogelijkheden daartoe belangrijk waren verruimd.

Hierdoor was, mede getet op het feit, dat de exclusief verkeersregeling onverbindend was verklaard en dus door middel daarvan niet langer dwang tot naleving van de minimumprijzeregelingen kon worden uitgeoefend, voldoende aan de bezwaren tegemoet gekomen, zodat voorshands geen reden bestond op grond van het Kartelbesluit tegen bedoelde regelingen op te treden.

Beschikking gepubliceerd in de *Nederlandse Staatscourant* van 13 Februari 1952, no. 31.

Bekendmaking gepubliceerd in de *Nederlandse Staatscourant* van 1 Augustus 1952, no. 148.

16. In 1952 werd een bekendmaking gepubliceerd inzake het onderzoek, ingesteld naar de in het Reglement voor de Handel in Pharmaceutische Artikelen van de Pharmaceutische Handelsconventie neergelegde regelingen voor de handel in zogenaamde U.A.-artikelen, waarvan de P.H.C. het in het belang van de volksgezondheid wenselijk achtte dat deze uitsluitend aan en door apothekers en daarmee gelijkgestelden werden verkocht.

Bij het onderzoek was gebleken, dat aan sommige bepalingen van genoemd Reglement dusdanige bezwaren kleefden, dat hierin een onmiddellijke voorziening nodig werd geacht. De bezwaren betroffen hoofdzakelijk de omstandigheid, dat voor een erkenning als groothandelaar — vereist voor de uitoefening van de handel in U.A.-artikelen op de voet van het Reglement — eisen werden gesteld, welke verder gingen dan met het oog op een doelmatige, op de eisen van de volksgezondheid afgestemde voorziening gerechtvaardigd was, terwijl voorts de verlening van deze erkenningen niet met de in het algemeen belang vereiste waarborgen van rechtszekerheid en objectiviteit was omkleed. Derhalve is de P.H.C. er van in kennis gesteld, dat tot onverbindend verklaring van de desbetreffende bepalingen van haar Reglement zou worden overgegaan, tenzij de P.H.C. door wijziging van deze bepalingen de daartegen gerezen bezwaren zou wegnemen. Aangezien de P.H.C. de gewenste wijzigingen in haar Reglement heeft aangebracht, bestond voorshands geen aanleiding meer om met gebruikmaking van de bij het Kartelbesluit verleende bevoegdheden tegen het Reglement van de P.H.C. op te treden. Voorts werd in hetzelfde jaar een onderzoek ingesteld naar de inhoud en de toepassing van het Reglement voor de Handel in Pharmaceutische Artikelen van de P.H.C., voor zover deze een belemmering inhielden voor het op enigerlei wijze financieren van ondernemingen van door de P.H.C. erkenden (fabrikanten, groot-handelaren en grossiers) door:

a. wederverkopers (apothekers, drogisten en detailverkopers);

b. niet-erkende handelaren in pharmaceutische artikelen, of

c. een vereniging, waarvan bedoelde wederverkopers of handelaren lid zijn.

Nadat terzake advies was gevraagd aan de Commissie-Bedrijfsregelingen, deelde de P.H.C. inmiddels mede, dat zij besloten had geen uitvoering te geven aan de tegen een bepaalde onderneming op grond van het genoemde Reglement genomen maatregelen. In verband hiermede kon van een optreden tegen de geïncrimineerde bepalingen voorshands worden afgezien.

Gepubliceerd in de *Nederlandse Staatscourant* van 15 Februari 1952, no. 33 en van 23 Maart 1953, no. 57.

17. Eveneens in 1952 werd een bekendmaking gepubliceerd inzake de bedrijfsregelingen betreffende minimumprijzen, productie- en leveringsvoorwaarden, neergelegd in de Hoofd- en Fondsovereenkomst 1950, aangegaan door de leden der Vereniging „De Verenigde Zuurkoolfabrikanten in Nederland”, de overeenkomst G.F. 1950 door de „Vereniging van Nederlandse Grossiers in Zuurkool” en in de overeenkomst G.K. 1948, gesloten tussen laatstgenoemde Vereniging en de organisaties van kleinhandelaren in aardappelen, groenten en fruit in Nederland. Het onderzoek betrof vier onderdelen dezer regelingen:

1. de minimumprijsregeling voor fabrikanten.

Overwogen is, dat het aanhouden van minimumprijzen bij verkoop door fabrikanten op grond van de in deze bedrijfstak voorkomende omstandigheden op zich zelf wel gerechtvaardigd kan worden, doch dat zodanige prijzen in geen geval een bedrijfseconomisch verantwoorde concurrentie mogen belemmeren. Zij mogen met name niet hoger zijn dan de gemiddelde kostprijs van de meest efficiënte bedrijven, waarbij deze kostprijs wel ondernemersloon, maar geen ondernemerswinst mag bevatten, terwijl de gevolgen van een eventuele structurele onderbezetting eruit geweerd moeten worden. Foutieve schattingen bij een voorcalculatie gemaakt, moeten in een volgende periode worden verrekend.

Bij het onderzoek was gebleken, dat in het verleden de minimumprijzen niet aan deze eisen voldeden;

2. de minimumprijsregeling voor grossiers en kleinhandelaren.

Hierbij werd overwogen, dat voor het stellen van minimumprijzen voor de handel geen voldoende gronden bestonden. Niet gebleken was, dat zonder deze minimumprijzen ontwrichtende gevolgen voor de bedrijfstak zouden optreden, noch dat het instandhouden van de bedrijfsregeling van de fabrikanten in gevaar zou worden gebracht. Bovendien was het niveau der minimumprijzen voor de handel te hoog: in het gunstigste geval waren de maatstaven gehanteerd, welke gegolden hadden voor de vroegere door de overheid vastgestelde maximumprijzen, waardoor bedrijfseconomisch verantwoorde concurrentie belemmerd werd;

3. de productieregeling, welke strekte tot het vaststellen van de hoogte der totale productie en van de hoogte van het aandeel van elk der fabrikanten daarin.

Overwogen werd, dat dit op zichzelf aanvaardbaar zou kunnen zijn, mits de vaststelling der totale productie geschiedt op een hoeveelheid, welke niet kleiner is dan de redelijkerwijze te verwachten vraag, en elke fabrikant de mogelijkheid geboden wordt zijn aandeel ook blijvend te vergroten. Dit laatste was bij de onderhavige regeling uitgesloten;

4. regeling der leveringsvoorwaarden. Voor een verder onderzoek hiernaar bleek geen aanleiding te bestaan.

Op grond van dit onderzoek zou ten aanzien van de onderhavige bedrijfsregelingen wegens strijd met het algemeen belang onverbindend verklaring moeten volgen, tenzij de onder 2 bedoelde regeling daaruit zou worden geschrapt en in de onder 1 en 3 bedoelde regelingen maatregelen zouden worden opgenomen ter voorkoming van de genoemde misstanden. Aangezien de belanghebbenden aan de in genoemde zin gewijzigde regelingen geen waarde bleken te hechten en derhalve de desbetreffende overeenkomsten hadden beëindigd, kon optreden krachtens het Kartelbesluit achterwege blijven.

Gepubliceerd in de *Nederlandse Staatscourant* van 3 Maart 1952, no. 4.

18. In 1952 werd onverbindend verklaard de in een overeenkomst tussen de Noordelijke Vereniging van Leveranciers aan Schilders, een aantal in het Noorden des lands werkzame Verenigingen van Schilderspatroons en een aantal aldaar werkzame niet bij bedoelde Verenigingen aangesloten schilderspatroons (erkenden) voorkomende bepaling, waarbij aan de leden der genoemde verenigingen en de erkenden de verplichting werd opgelegd zich te houden aan door de Verenigingen vastgestelde zgn. Vraagbaak- of Voorbestedingsreglementen. Laatstgenoemde reglementen bepaalden o.a., dat in de bedragen, waarvoor op schilderswerken werd ingeschreven, een opzetbedrag moest worden ingecalculleerd, dat door de inschrijver bij uitvoering als schadeloosstelling moest worden uitgekeerd ten behoeve van de andere inschrijvers, aan wie de uitvoering niet was opgedragen. Deze opzetregelingen maakten deel uit van een complex van bedrijfsregelingen, waarmede de bevordering van de economische belangen der aangesloten schildersbedrijven werd beoogd.

Overwogen is, dat de V.B.-reglementen van de gedachte uitgaan, dat de uitkering der opzetbedragen strekt ter vergoeding van inschrijvingskosten, mede wegens tijdverlies, doch dat deze kosten tot de algemene verwervingskosten behoren, waarvan de dekking in beginsel dient te worden gevonden in de opbrengst van de door de betrokkenen zelf uitgevoerde werken. Indien men zou afzien van de tegen opzetregelingen in beginsel bestaande bedenkingen, zou zodanige regeling in ieder geval waarborgen moeten bevatten, dat haar toepassing niet tot ongemotiveerde prijsverhoging kan leiden. Gebleken was, dat echter zowel de minima als de maxima van de opzetbedragen in verschillende V.B.-reglementen op verschillende hoogte zijn bepaald en in sommige V.B.-reglementen maxima zelfs geheel ontbraken. Voorts was gebleken, dat volgens sommige V.B.-reglementen een belangrijk deel van het opzetbedrag niet aan de andere inschrijvers werd uitgekeerd, doch voor andere doeleinden werd aangewend. Tenslotte ontbraken in de reglementen voorzieningen om te voorkomen, dat aan de inschrijving zou worden deelgenomen door schilderspatroons, die veeleer als gegadigden voor een deel van het opzetbedrag dan als gegadigden voor de uitvoering zijn aan te merken. De onderhavige opzetregelingen hielden de bovenbedoelde waarborgen niet in en werden mitsdien in strijd geacht met het algemeen belang.

Het bovenbedoelde complex van bedrijfsregelingen hield voorts voor belanghebbenden de verplichting in om vóór de inschrijving op enig werk overleg te plegen, waarbij dan veelal een zgn. vóóraanbesteding wordt gehouden tussen de inschrijvers onderling; uit de inschrijvingsbedragen bij deze vóóraanbesteding worden dan de bedragen, waartegen elk der inschrijvers bij de werkelijke aanbesteding zal inschrijven, volgens bepaalde regelen afgeleid. Als motief voor de toepassing van deze zgn. prijscorrectie-systemen werd aangevoerd, dat het gangbare systeem van prijsvorming door aanbesteding met gunning aan de laagste inschrijver niet voldoende waarboret, dat deze in staat zal zijn bij uitvoering van het werk in de verlangde kwaliteit volledige dekking van kosten te vinden.

Geenszins was echter gebleken, dat in gebreken, welke aan de prijsvorming bij een gunning aan de laagste inschrijving eigen kunnen zijn, slechts kan worden voorzien door toepassing van een systeem van prijscorrectie. Bovendien bestonden tegen de onderhavige systemen op zichzelf bezwaren, omdat ze inhielden, dat de bedragen, waartegen werd ingeschreven, niet door de betrokkenen zelf werden vastgesteld, maar tevoren werden bepaald op basis van een begrotingssom, welke werd berekend hetzij naar het gemiddelde van de voorlopige inschrijvingsbedragen, hetzij door de voorlopige inschrijvingsbedragen te toetsen aan door derden, zgn. rekenmeesters, op te stellen prijscalculaties.

Bij de eerste berekeningswijze zullen eventuele inschrijvers, teneinde de verwachte begrotingssom te benaderen en aldus als uitvoerder van het werk in aanmerking te komen — de inschrijver namelijk, wiens inschrijfsom, beneden de begrotingssom blijvende, deze het meest benadert, mag bij de officiële inschrijving als laagste inschrijven — de neiging hebben bij de vóóraanbesteding hoger in te schrijven dan wellicht op

grond van de kosten van hun onderneming noodzakelijk is, tengevolge waarvan de begrotingssom wordt opgedreven. Bovendien werden de inschrijvingsbedragen bij de vóóraanbesteding niet kritisch getoetst, welk bezwaar niet werd opgeheven door de bepaling, dat in sommige gevallen op de begrotingssom een zekere verlaging wordt toegepast.

Bij de tweede berekeningswijze bestaan geen waarborgen, dat de uit de kringen van belanghebbenden voortkomende rekenmeesters voldoende objectief zullen handelen en dat met de meest efficiënte werkmethode rekening zal worden gehouden. De onderhavige systemen belemmerden derhalve ernstig het streven naar een bedrijfseconomisch verantwoorde verlaging van de kosten van schilderwerk, zodat de betrokken regelingen in strijd geacht werden met het algemeen belang.

Aangezien echter de betrokkenen bereid bleken, in de bovenontwikkelde bezwaren te voorzien en het aannemelijk was, dat bij een onmiddellijke onverbindend verklaring der regelingen het tot stand brengen van verbeterde regelingen ernstige moeilijkheden zou ondervinden, werd van onverbindend verklaring voorshands afgezien en werd aan betrokkenen gedurende zes maanden gelegenheid gegeven alsnog tot de nodig geachte verbetering der regelingen over te gaan, tenzij zich nieuwe feiten zouden voordoen, welke eerder optreden noodzakelijk zouden maken. Toen na verloop van de gestelde termijn bleek, dat de pogingen om tot een verbeterde regeling te komen, geen resultaat zouden opleveren, zijn de bedoelde prijscorrectieregelingen door partijen zelf buiten werking gesteld.

Gepubliceerd in de *Nederlandse Staatscourant* van 10 Maart 1952, no. 49 en van 23 Maart 1953, no. 57.

19. In 1952 werd voorts een bekendmaking gepubliceerd inzake het onderzoek betreffende minimumprijzen voor koolzuurhoudende alcoholvrije dranken bij verkoop door fabrikanten aan de kleinhandel, in casu café's en winkels, ten aanzien van welke minimumprijzen door de Algemene Nederlandse Bond van Bierhandelaren en Mineraalwaterfabrikanten (B.B.M.) een bedrijfsregeling was tot stand gebracht.

Het onderzoek had uitgewezen, dat zich in deze bedrijfstak omstandigheden voordoen, welke het aanhouden van minimumprijzen kunnen rechtvaardigen. De minimumprijzeregeling van de B.B.M. voldeed echter niet aan de eis, dat de minimumprijzen, teneinde een bedrijfseconomisch verantwoorde concurrentie niet te belemmeren, niet hoger mogen worden gesteld dan de gemiddelde kostprijs van de meest efficiënte bedrijven, waarbij in de kostprijs wel ondernemersloon, doch geen ondernemerswinst is begrepen en de gevolgen van een eventuele structurele onderbezetting bij die bedrijven uit de kostprijs zijn geëlimineerd. Afgezien van het niet voldoen aan deze eis, ontmoette het systeem volgens hetwelk de prijzen werden berekend, nog het bezwaar, dat naast een vergoeding voor fabricagekosten, namelijk in de minimumprijzen, welke golden bij levering door fabrikanten aan de kleinhandel, de groothandelsmarge ingecalculeerd was, ongeacht het feit, of fabrikanten al dan niet van de diensten van een groothandelaar gebruik maken. Dientengevolge waren de fabrikanten, die uitsluitend of grotendeels rechtstreeks plachten te leveren aan de in hun omgeving gelegen kleinhandel, gedwongen de groothandelsmarge (waarin landelijke afzet, kosten en beloning voor een volledige ondernemersfunctie zijn verwerkt) in plaats van hun eigen plaatselijke afzetkosten in rekening te brengen.

Nadat deze bezwaren aan de B.B.M. waren ter kennis gebracht, heeft deze de minimumprijzeregeling zodanig gewijzigd, dat voor een onverbindend verklaring geen aanleiding meer bestond.

Gepubliceerd in de *Nederlandse Staatscourant* van 13 Augustus 1952, no. 156.

20. Voorts werd een onderzoek ingesteld inzake bepalingen van een tussen de Vereniging Radiatoren en Ketel Unie (R.E.K.U.) — de organisatie van fabrikanten en importeurs van centrale-verwarmingsmateriaal — en de Algemene Vereni-

ging voor de centrale-verwarmingsindustrie (A.C.I.) — de organisatie van installateurs van centrale-verwarmingsinstallaties — getroffen bedrijfsregeling, voor zover deze bepalingen voor de leden van genoemde organisaties met betrekking tot de levering, respectievelijk de afname der ketels en radiatoren, alsmede onderdelen daarvan, voor centrale-verwarmingsinstallaties, de verplichting van onderling exclusief economisch verkeer inhielden.

Eerzijds hadden deze bepalingen tot gevolg, dat diensten en bedrijven, welke in eigen beheer werkzaamheden aan hun centrale-verwarmingsinstallaties uitvoeren, hierin ernstig werden belemmerd, doordat deze het benodigde materiaal niet konden betrekken, aangezien de leden van de R.E.K.U., welke vereniging vrijwel alle fabrikanten en importeurs van centrale-verwarmingsmateriaal omvat, slechts aan A.C.I.-leden mochten verkopen. Door partijen bij de overeenkomst werd terzake aangevoerd, dat deze vrijheidsbeperking nodig was ter voorkoming van ondeskundige verwerking van centrale-verwarmingsmateriaal, alsmede ter wering van het optreden van niet-bevoegde installateurs. Het onderzoek heeft echter uitgewezen, dat het ter bereiking van deze doelstellingen niet nodig is zelf-installerende bedrijven, welke beschikken over voldoende vast en vakkundig personeel, van elke levering uit te sluiten, temeer waar blijkens het onderzoek deze bedrijven er een redelijk belang bij hebben te beschikken over de mogelijkheid in eigen beheer bedoelde werkzaamheden uit te voeren. Weliswaar was gebleken van de mogelijkheid van dispensatie tot levering in sommige gevallen, doch voor de verlening dezer dispensatie bleken geen objectieve maatstaven te zijn vastgesteld.

Anderzijds maakte de bedrijfsregeling de handel in en de verwerking van tweedehands en uit dumps afkomstige centrale-verwarmingsmateriaal praktisch onmogelijk, doordat de handelaren in zulk materiaal niet tot de R.E.K.U. werden toegelaten en de A.C.I.-leden zulk materiaal, zijnde afkomstig van niet-R.E.K.U.-leden, niet mochten betrekken of verwerken, terwijl de afzet van dit materiaal aan anderen dan A.C.I.-leden niet noemenswaardig is. Hetzelfde gold eveneens voor handelaren die naast tweedehands materiaal ook nieuw materiaal verhandelen.

Afdoende argumenten voor handhaving van de laatstbedoelde regeling konden door partijen bij de overeenkomst niet worden aangevoerd, terwijl blijkens het onderzoek de handel in gebruikt centrale-verwarmingsmateriaal in een reële economische behoefte voorziet.

Op grond van bovengenoemde bezwaren werden de onderhavige bepalingen in strijd met het algemeen belang geacht. Nadat deze bezwaren aan partijen waren ter kennis gebracht, is de onderhavige bedrijfsregeling op genoemde punten zodanig gewijzigd, dat voorshands geen aanleiding meer bestond over te gaan tot verdere maatregelen op grond van het Kartelbesluit.

Gepubliceerd in de *Nederlandse Staatscourant* van 25 September 1952, no. 187.

21. Nadat in 1951 een onderzoek was ingesteld inzake de bedrijfsregeling van de Nederlandse Bioscoopbond betreffende de verhuur en de vertoning van in Duitsland en in Oostenrijk gedurende het nationaal-socialistisch bewind vervaardigde films en terzake hiervan advies was gevraagd aan de Commissie-Bedrijfsregelingen, was gebleken, dat genoemde Bond de desbetreffende bedrijfsregeling op 15 Juli 1952 had ingetrokken, zodat verder onderzoek achterwege kon blijven.

Gepubliceerd in de *Nederlandse Staatscourant* van 29 September 1952, no. 189.

22. In 1952 werd onderzocht of aanleiding bestond op grond van het Kartelbesluit op te treden tegen enige bedrijfsregelingen, getroffen door de Vereniging van Handelaren in Bouwmaterialen in Nederland (H.I.B.I.N.), te weten:

1. een door de H.I.B.I.N. met de belangrijkste groepen van aannemers en met enkele groepen van fabrikanten van bouwmaterialen getroffen regeling van onderling exclusief econo-

misch verkeer, inhoudende, dat aannemers, voor zover dezen bouwmaterialen via de handel betrokken, deze slechts van door de H.I.B.I.N. erkende handelaren zouden betrekken, en dat de fabrikanten van bouwmaterialen deze, voor zover zij aan handelaren leverden, uitsluitend aan erkende handelaren zouden leveren. Gebleken is, dat zonder erkenning door de H.I.B.I.N. de handel in bouwmaterialen praktisch onmogelijk was. De eisen voor verkrijging van een erkenning, waren neergelegd in een erkenningsreglement. Gebleken is voorts, dat tegen het bestaan van een dergelijk reglement in deze bedrijfstak op zich zelf geen bezwaar bestond, doch dat dit reglement geen waarborgen inhield, dat de vrijheid om de desbetreffende handel uit te oefenen, verder werd beperkt dan met het algemeen belang verenigbaar was. Op die grond werd wijziging van het erkenningsreglement nodig geacht in bij de bekendmaking aangegeven zin;

2. een regeling van de H.I.B.I.N. betreffende het in dienst nemen van personeel, dat tevoren reeds bij een handelaar in bouwmaterialen in dienst was, door een andere handelaar in deze artikelen. Tegen deze regeling bestonden uit hoofde van het algemeen belang bezwaren, aangezien daarbij geen waarborgen waren opgenomen, dat aan gerechtvaardigde belangen van de werknemer niet te kort zou worden gedaan. Ook te dien aanzien bleek derhalve aanvulling der regeling in bij de bekendmaking aangegeven zin nodig;

3. de door de gewestelijke afdelingen van de H.I.B.I.N. getroffen minimumprijsregelingen voor kleine leveringen van bouwmaterialen, welke regelingen slechts voor alle leden bindend waren, indien zij onder meer door het Hoofdbestuur waren goedgekeurd en welke slechts golden voor een klein gedeelte van de totale omzet in bouwmaterialen. Bij deze regelingen was niet gewaarborgd, dat zij ruimte lieten voor een bedrijfseconomisch verantwoorde concurrentie. Opneming van deze waarborg bleek derhalve noodzakelijk.

Aangezien de H.I.B.I.N. de bovenbedoelde wijzigingen en aanvullingen in de desbetreffende regelingen aanbracht, bleek een verder optreden op grond van het Kartelbesluit voorschijns niet meer nodig.

Gepubliceerd in de *Nederlandse Staatscourant* van 13 Januari 1953, no. 8.

23. In December 1953 werd een bekendmaking gepubliceerd in zake het onderzoek naar de bedrijfsregelingen van de Federatie der Werkgeversorganisaties in het Boekdrukkersbedrijf, neergelegd in het zogenaamde Calculatieschema voor Handelsdrukkerij, het Periodiekenbesluit en daarmede direct verband houdende regelingen. Dit onderzoek, dat nog niet is voltooid, heeft ten aanzien van het Periodiekenbesluit uitgezeten, dat dit besluit onder meer de bepaling inhoudt, dat een drukker, die een periodiek wil overnemen:

1. in het algemeen aan de cliënt een prijs moet berekenen, welke ten minste 5 % hoger ligt dan de prijs van de oorspronkelijke drukker (5 %-regeling);

2. bij daadwerkelijke overgang van het periodiek aan de oorspronkelijke drukker 10 % van diens laatste jaarrekening als schadeloosstelling moet uitbetalen (10 %-regeling);

Overwogen is dat, hoewel er misschien aanleiding zou kunnen zijn zekere beperkingen ten aanzien van de overgang van periodieken in beginsel toelaatbaar te achten, de 5 %-regeling niet zonder meer aanvaardbaar is, daar zij moet worden aangemerkt als een rem, die in het algemeen prijsverhogend werkt en die de cliënten-uitgevers overmatig in hun vrijheid bij de keuze van een drukker beperkt.

Ten aanzien van de 10 %-regeling werd overwogen, dat deze een noodzakelijke waarborg mist, namelijk, dat de 10 % schadeloosstelling niet verschuldigd is, indien de overgang te wijten is aan de oorspronkelijke drukker, terwijl bovendien over de vraag of de schadeloosstelling verschuldigd is, de cliënt niet gehoord werd.

Beide regelingen werden dan ook in strijd met het algemeen belang geacht.

Inmiddels heeft de Federatie de eerstbedoelde regeling aldus gewijzigd, dat de drukker, die een periodiek wil overnemen naast de prijs, die hij met inachtneming van de 5 %-regeling moet berekenen, een prijs mag indienen zonder de 5 % prijsverhoging toe te passen, mits hij aan de cliënt mededeelt, dat hij voor deze laatste prijs slechts kan leveren, als de cliënt de opdracht schriftelijk voor de termijn van minstens 2 jaar verstrekt. Ook de tegen de 10 %-regeling genoemde bezwaren zijn door wijziging weggenomen. Op grond hiervan behoefde tegen beide regelingen niet meer te worden opgetreden.

Gepubliceerd in de *Nederlandse Staatscourant* van 21 December 1953, no. 247.

24. In December 1953 werd onverbindend verklaring bekendgemaakt van een samenstel van door de Vereniging van Groothandelaren in Sanitaire Artikelen (G.I.S.A.), enige leden van de Nederlandse Unie van Metaalgieterijen en Aanverwante Bedrijven (N.U.M.A.B.) en andere fabrikanten, alsmede door organisaties van het loodgieters-, fitters- en sanitair installatiebedrijf, al dan niet in onderlinge samenwerking getroffen regelingen, voor zover deze regelingen voor de leden der genoemde organisaties en voor de aangesloten fabrikanten de verplichting in het leven riepen, dan wel ondersteunden tot het onderhouden van een exclusief onderling economisch verkeer. Een onderzoek naar aanleiding van klachten had namelijk uitgezeten, dat het ten gevolge van deze regelingen voor niet tot dit economisch verkeer toegelaten groothandelaren, installateurs, detaillisten en bedrijfsmatige verbruikers van sanitaire artikelen zeer moeilijk werd gemaakt zich in voldoende mate van de gangbare sanitaire artikelen te voorzien, c.q. deze artikelen af te zetten. Met name ten aanzien van de navolgende regelingen bestonden ernstige bezwaren:

1. de *Regeling Beoordeling Sanitaire Artikelen* (B.S.A.-regeling), gesloten tussen de G.I.S.A., N.U.M.A.B. en enige fabrikanten, inhoudende een regeling voor de beoordeling van nieuwe afnemers-groothandelaren, aan wie geleverd kon worden.

In deze regeling was onder meer bepaald:

a. dat geen nieuwe aanvraag tot beoordeling kon worden gedaan binnen 2 jaren na een afwijzing. Overwogen werd, dat deze termijn te lang was, en ten hoogste tot een jaar moest worden beperkt, gezien de mogelijkheid, dat een aanvrager er op korte termijn in slaagt te voorzien in datgene, waarin hij te kort kwam;

b. dat de aanvrager over voldoende bedrijfskapitaal beschikte om gedurende ten minste een jaar een groothandel in sanitaire artikelen te kunnen financieren met een jaaromzet, die — al naar gelang de plaatselijke toestanden — een redelijk inkomen, resp. een economisch verantwoord resultaat kon verzekeren. Gebleken was, dat deze norm in de praktijk zo hoog werd gesteld, dat nieuwe redelijk opgezette bedrijven hieraan niet konden voldoen, overwogen werd daarbij, dat aan dit soort bedrijven niet de eis mag worden gesteld, dat zij uitsluitend met de handel in deze artikelen een redelijk inkomen verwerven, aangezien ook met de afzet van aanverwante artikelen rekening dient te worden gehouden;

c. een verbod tot het uitoefenen van de groothandel in combinatie met het installatiebedrijf. Overwogen werd, dat dit verbod (waarvoor geen dwingende reden kon worden aangevoerd) niet aanvaardbaar is, aangezien het tot ongewenste verstarring aanleiding geeft;

d. dat aanvragers aan eisen van voldoende vakbekwaamheid en algemene handelskennis moesten voldoen; deze eisen waren echter niet nader omschreven;

e. dat aanvragers aan eisen van financiële reputatie, zakenmoraal en eerlijke bedoelingen moesten voldoen. Overwogen werd, dat deze normen zich niet voor objectieve beoordeling lenen en dat de mogelijkheid om een bepaald bedrijf uit te oefenen niet afhankelijk mag zijn van de subjectieve opvattingen van de beoordelende instantie;

f. dat bij afwijzing de Commissie van Beroep niet zelfstandig opnieuw een onderzoek mocht instellen naar de in

eerste instantie vastgestelde feiten en overwegingen. Overwogen werd, dat een beroepsinstantie eerst dan een waarborg voor rechtszekerheid kan vormen, als zij de bevoegdheid heeft een afgewezen aanvraag volledig opnieuw in behandeling te nemen.

Ook bestond er bezwaar tegen het feit, dat in de praktijk een afgewezen aanvrager niet van de motieven van afwijzing in kennis werd gesteld.

2. *De Overeenkomst tussen G.I.S.A. en de Installateursbonden, waartegen met name op de navolgende punten ernstige bezwaren bestonden:*

a. partijen maakten eenzijdig uit, aan welke overheidsbedrijven, die niet over historische rechten beschikten en aan welke andere bedrijven, die sanitaire artikelen in eigen bedrijf met eigen vast personeel installeerden, mocht worden geleverd. Overwogen werd, dat voor deze beslissing een objectieve maatstaf ontbrak, alsmede dat niet voorzien was in een beroepsmogelijkheid;

b. door de bepaling, dat G.I.S.A.-leden, behoudens dispensatie, slechts mochten leveren aan contractanten gelijkgestelden en bevoorrechte handelaren (dat wil zeggen niet-installateurs) waren installateurs-niet-leden der bonden in beginsel van het economisch verkeer uitgesloten. Het uitoefenen van economische dwangmiddelen tegen bedrijfsgenoten, teneinde dezen te dwingen tot het lidmaatschap van bepaalde organisaties, werd onaanvaardbaar geacht, temeer waar het mogelijk is buitenstaanders bij de bedrijfsregeling te betrekken door hen in de gelegenheid te stellen tot individuele toetreding;

c. de aannemers, die aan bepaalde sanitaire artikelen behoefte hadden voor de normale uitoefening van hun bedrijf (opleveren van bouwwerken, waarin sanitair volledig is aangebracht) waren ingevolge het bovenstaande eveneens uitgesloten. Een bedrijfsregeling, welke deze uitsluiting bewerkstelligt zonder dat dwingende redenen daartoe kunnen worden aangevoerd, werd onaanvaardbaar geacht, aangezien een gedwongen inschakeling van de installateurs bij de levering van deze artikelen de mogelijkheid doet ontstaan van een inschakeling ook daar, waar dit niet noodzakelijk is;

d. waar aan groothandelszijde een acceptabele toelatingsregeling ontbrak, was de bepaling, volgens welke installateurs uitsluitend van bepaalde handelaren mochten betrekken, onaanvaardbaar;

e. de bepaling, dat installateurs geen sanitaire artikelen mochten aankopen door bemiddeling van inkoopcombinaties richtte zich ten onrechte tegen verenigingen en combinaties, die door haar opzet en inrichting als uitgerust tot het vervullen van een reële economische taak zouden mogen worden beschouwd;

f. het verbod, opgelegd aan installateurs tot het toekennen van een deel van de door hen ontvangen korting aan aannemers, werd onbillijk geoordeeld.

Op grond van de bovenontwikkelde bezwaren, werd de door het samenstel van overeenkomsten en regelingen ter naleving van deze voorzieningen uitgeoefende economische dwang in strijd met het algemeen belang geacht. Op grond van de overweging, dat een onmiddellijke onverbindend verklaring van de exclusief verkeersbepalingen het behoud van voor de betrokken bedrijfstakken waardevolle en ook uit het oogpunt van algemeen belang aanvaardbare elementen in gevaar zou kunnen brengen, werden de belanghebbenden in de gelegenheid gesteld de desbetreffende regelingen dusdanig te wijzigen, dat deze niet meer in strijd zouden zijn met het algemeen belang zonder dat gedurende die termijn elke regeling zou ontbreken. Derhalve werd bepaald, dat de onverbindend verklaring zou ingaan, na verloop van een termijn van vier maanden (later gewijzigd in vijf maanden) na publicatie van de beschikking in de *Nederlandse Staatscourant*. De betrokkenen hebben binnen de gestelde termijn door wijziging der regelingen alle daartegen gerozen bezwaren weggenomen, zodat het besluit tot onverbindend verklaring kon worden ingetrokken.

Gepubliceerd in de *Nederlandse Staatscourant* van 21 December 1953, no. 247, van 14 April 1954, no. 73 en van 20 Mei 1954, no. 96.

25. In 1952 werd aan de Commissie Bedrijfsregelingen advies gevraagd over de vraag of er aanleiding bestond op grond van het Kartelbesluit op te treden tegen bedrijfsregelingen, gesloten tussen zeven handelaren in geslagen schrot enerzijds en de Nederlandse staalfabrieken anderzijds, alsmede tussen bedoelde handelaren onderling, door welke regelingen onder meer het voor anderen dan bedoelde handelaren niet mogelijk was geslagen schrot rechtstreeks aan de staalfabrieken te leveren. Een onderzoek heeft uitgewezen, dat strijd met het algemeen belang voorkomen zou kunnen worden, indien de beoordeling of handelaren toegelaten moeten worden tot rechtstreekse levering zou geschieden aan de hand van objectieve normen. Gebleken was echter, dat de onderhavige bedrijfsregeling tussen de handelaren en de staalfabrieken inmiddels was beëindigd, terwijl ingevolge artikel 65, vierde lid van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal de bedrijfsregeling tussen de handelaren onderling van rechtswege nietig was geworden. Gezien deze omstandigheden kon van verdere maatregelen op grond van het Kartelbesluit worden afgezien.

Gepubliceerd in de *Nederlandse Staatscourant* van 22 Maart 1954, no. 56.

26. In Juni 1954 is aan de Commissie Bedrijfsregelingen advies gevraagd over de vraag, of ingevolge het Kartelbesluit moest worden opgetreden tegen in een groot aantal gebieden door melkslijters of door organisaties van dezen, al dan niet tezamen met melkstandaardisatiebedrijven, tot stand gebrachte bedrijfsregelingen. Tegen de navolgende onderdelen dezer regelingen waren blijkens een voorlopig onderzoek ernstige bedenkingen gerezen, welke het vermoeden van strijd met het algemeen belang rechtvaardigde:

1. indeling van het bezorgingsgebied, in dier voege, dat in elk onderdeel slechts een of enkele slijters, melk(producten) mogen bezorgen. Hoewel deze regeling tot een kostenbesparing kan leiden, welke ook de consument ten goede zou kunnen komen, is hiertegen voorshands het bezwaar gevoeld, dat de vrijheid van de consument in de keuze van leverancier wordt beperkt of uitgesloten, waardoor voor deze het verweermiddel tegen te hoge prijzen of onvoldoende service en voor de aangesloten slijters de prikkel tot zo laag mogelijke prijzen en verlening van service worden weggenomen;

2. vaststelling van een aandeel in de handel voor de aangesloten slijter, in dier voege, dat hij bij grotere omzet gelden derft en bij kleinere omzet gelden ontvangt. Ook deze bepaling neemt voor de slijter de prikkel tot omzetvergroting, zo laag mogelijke prijzen en goede service weg;

3. verbod voor de aangesloten slijter tot het onderhouden van economisch verkeer met melkslijters of melkstandaardisatiebedrijven, die niet bij de bedrijfsregeling zijn aangesloten, dan wel die regeling niet naleven. Door deze bepaling zou het voor niet-aangeslotenen vrijwel onmogelijk zijn de melkkleinhandel of een standaardisatiebedrijf uit te oefenen. Bovendien is de mogelijkheid van aansluiting van nieuwe handelaren bij de regeling geheel afhankelijk van de instemming der aangeslotenen, die veelal bij afwijzing der aanvraag belang hebben en voor het verlenen der instemming belangrijke vergoedingen kunnen bedingen;

4. vaststelling van consumentenprijzen met inachtneming van een vaste winstmarge.

De bij het onderzoek ten aanzien van de hierboven onder 2 en 3 genoemde regelingen gebleken bezwaren werden uit een oogpunt van algemeen belang dermate ernstig geacht, zonder dat anderzijds voordelen daartegenover stonden, dat mede uit hoofde van het grote belang van melk en melkproducten voor de volkshuishouding, gewichtige reden bestond voor een onmiddellijke voorziening, weshalve onverwijld na de adviesaanvraag de hierbedoelde regelingen op grond van de Wet schorsing bedrijfsregelingen met ingang van 6 Juni 1954 werden geschorst.

Gepubliceerd in de *Nederlandse Staatscourant* van 3 Juni 1954, no. 105.

27. In Juli 1954 is een bekendmaking gepubliceerd in zake het onderzoek betreffende de bedrijfsreglementen van de Bureaux voor Vakbelangen voor Electrotechnische Installateurs in Nederland, voor zover deze regelingen inhielden de verplichting tot melding van werken, alsmede tot het incalculeren en uitkeren door degene aan wie het werk gegund wordt, van bedragen ten behoeve van afgevallen inschrijvers, ter dekking van hun inschrijvingskosten.

Bij de beoordeling van deze reglementen is de vraag buiten beschouwing gelaten, of het in beginsel aanvaardbaar is, dat inschrijvingskosten van degenen, aan wie het werk niet wordt gegund, door middel van een gezamenlijke regeling van bedrijfsgenoten verhaald worden op de opbrengst van het werk. Deze vraag zal nader onder ogen worden gezien, zodra de Commissie ter bestudering van het Aanbestedingswezen (ingesteld bij beschikking van de Ministers van Economische Zaken en van Wederopbouw en van Volkshuisvesting d.d. 13 November 1953, *Nederlandse Staatscourant* 1953, no. 222, haar advies heeft uitgebracht.

Afgezien hiervan bestonden tegen enige bepalingen in de bedrijfsreglementen bezwaren uit een oogpunt van het algemeen belang, waarin diende te worden voorzien. Vooreerst de bepaling, dat de gegadigden voor werken mededeling ontvingen, wie hun medegegadigden waren. In de praktijk was gebleken, dat deze bepaling tot afspraken tussen gegadigden omtrent de prijsopgave leidde. Dit werd in de hand gewerkt door de bepaling dat gegadigden eerst 3 dagen na de melding prijsopgave mochten doen. Aangezien een en ander geleid heeft tot bedrijfseconomisch niet noodzakelijke prijsverhogingen, werden deze bepalingen in strijd geacht met het algemeen belang.

Belanghebbenden hebben na het onderzoek echter de regeling zodanig gewijzigd, dat de Bureaux de namen der gegadigden geheim dienen te houden, terwijl de termijn van drie dagen is vervallen.

Ook de beloning der directeuren was zodanig geregeld, dat dezen belang hadden bij het vaststellen van hogere vergoedingen voor inschrijfkosten dan in de reglementen waren voorzien. Door een ander systeem van salariering der directeuren is aan dit bezwaar tegemoet gekomen.

Op grond van het bovenstaande is voorshands geen aanleiding gevonden tot het nemen van maatregelen op grond van het Kartelbesluit.

Gepubliceerd in de *Nederlandse Staatscourant* van 21 Juli 1954, no. 138.

28. Een onderzoek heeft plaatsgevonden naar de bedrijfsregeling vervat in de statuten van de „Stichting tot Regeling van de Verkoop van Nederlands Zoollleder aan Handelaren (Stichting V.N.Z.H.)”. De Stichting had oorspronkelijk ten doel te waarborgen, dat de lederhandel zou fungeren als normale schakel in de distributie van zoollleder tussen de fabrikanten en de schoenherstellers. Te dien einde bepaalden de statuten,

dat fabrikanten zoollleder slechts aan door de Stichting erkende lederhandelaren en aan enige andere categorieën van afnemers, echter niet aan schoenherstellers, mochten leveren. Voorts werden coöperaties van schoenherstellers uitdrukkelijk van de mogelijkheid van erkenning uitgesloten.

Bedoelde bepalingen werden in strijd geacht met het algemeen belang voor zover zij het optreden belemmerden van:

a. inkooporganisaties van schoenherstellers, die door haar opzet en inrichting als uitgerust tot het vervullen van een reële economische taak zijn te beschouwen;

b. schoenherstellers, die zodanige hoeveelheden zoollleder verwerken, dat het direct inkopen bij zoolllederfabrikanten economisch verantwoord is te achten.

Om aan deze bezwaren tegemoet te komen heeft de Stichting de mogelijkheid geopend, dat zowel inkooporganisaties van schoenherstellers als schoenherstellers wier bedrijfsvoering aan de onder a en b vermelde voorwaarden voldoet, als gedispenseerden kunnen worden erkend. Dit brengt mede, dat zij dan evenals door de Stichting erkende handelaren zoollleder van de aangesloten fabrikanten kunnen betrekken. Voorzieningen zullen nog worden getroffen, dat een redelijke termijn wordt gelaten om aan de normen te gaan voldoen en dat aan candidaten geen zwaardere eisen zullen worden gesteld dan aan hen die reeds erkend zijn. Op grond van een en ander bestond voorshands geen reden tot optreden op grond van het Kartelbesluit.

Gepubliceerd in de *Nederlandse Staatscourant* van 6 September 1954, no. 171.

29. Onderzocht is, of er aanleiding bestaat met gebruikmaking van de bij het Kartelbesluit verleende bevoegdheden op te treden terzake van belemmeringen, die door derden bij het betrekken van binnenlandse melasse voor de bereiding van gist, spiritus en citroenzuur zouden worden ondervonden, tengevolge van de gedragslijn van de N.V. Zuid-Nederlandse Spiritusfabriek te Bergen op Zoom en de Nederlandse suikerfabrieken met betrekking tot het verkopen van binnenlandse melasse, alsmede tengevolge van daarop betrekking hebbende bedrijfsregelingen in de vorm van statutaire bepalingen van genoemde N.V. en een door haar met de N.V. Koninklijke Nederlandse Gist- en Spiritusfabriek te Delft gesloten contract.

Gebleken is, dat er zich voor derden geen belemmeringen voordoen bij het betrekken van binnenlandse melasse voor de bereiding van citroenzuur. Voorts is gebleken, dat het voor derden thans mogelijk is gist en spiritus op basis van geïmporteerde melasse te produceren. In verband met deze feitelijke omstandigheden werd het bovenbedoelde onderzoek als beëindigd beschouwd.

Gepubliceerd in de *Nederlandse Staatscourant* van 21 December 1954, no. 247.